

ratuj Tybet!

BIULETYN Programu Tybetańskiego Fundacji Inna Przestrzeń

Witamy na łamach Ratuj Tybet!

„Ratuj Tybet!” to biuletyn Programu Tybetańskiego Fundacji Inna Przestrzeń, który co dwa miesiące będzie informował o najważniejszych wydarzeniach i akcjach związanych z Tybetem w roku 2009 – roku wyjątkowym, pełnym okrągłych rocznic. Poniżej prezentujemy kalendarium wydarzeń na ten rok, zawierające najważniejsze daty związane z historią i kulturą Tybetu.

Sytuacja w Tybecie stale się pogarsza – trwają aresztowania, tłumiony jest każdy wyraz sprzeciwu wobec chińskich władz, częste są pobicia i tortury, o czym świadczą liczne raporty niezależnych organizacji pozarządowych, a także agend Narodów Zjednoczonych, m.in. Specjalnego Sprawozdawcy ds. Tortur. Jednakże Chiny systematycznie odrzucają wszelkie oskarżenia (jak miało to miejsce np. podczas ostatniego przesłuchania w trakcie Przeglądu Powszechnego w ramach Rady Praw Człowieka ONZ), wykorzystując powszechnie panujący strach przed niesprecyzowanymi konsekwencjami politycznymi i ekonomicznymi. Z pewnością na brak skuteczności państw Zachodu w wywieraniu nacisków na władze w Pekinie wptywa brak koordynacji działań w ramach Unii Europejskiej, czego doświadczyliśmy przed Olimpiadą w Pekinie. Taką koordynację mogłoby zapewnić powołanie Specjalnego Koordynatora ds. Tybetu w ramach UE.

Strach przed „trudnymi do przewidzenia konsekwencjami” dociera także do władz lokalnych, czego przykładem jest zastopowanie inicjatywy nadania jednemu z warszawskich skrzyżowań nazwy Ronda Wolnego Tybetu, pomimo deklarowanego poparcia ze wszystkich opcji politycznych, a także zaangażowania warszawiaków i mediów.

O naszych działaniach na rzecz praw człowieka, dialogu z władzami i o tym, jak Ty możesz pomóc, przeczytasz więcej na następnych stronach, a także na naszej stronie internetowej www.ratujTybet.org. Zapraszamy!

Piotr Cykowski

Program Tybetański Fundacji Inna Przestrzeń

foto: Tibet Museum, DIIR, Dharamsala

DALAJLAMA PODCZAS UCIECZKI Z TYBETU DO INDII, 1959 R.

Niebezpieczna podróż trwała 14 dni. Dalajlama dotarł do Indii 30 marca i wystąpił o azyl polityczny. Według raportu chińskiego wywiadu wojskowego, między marcem a październikiem 1959 r. żołnierze Armii Ludowo-Wyzwoleńczej zabiłi 87 tys. członków tybetańskiego ruchu oporu w samej Lhasie i okolicznych wioskach.

W BIULETYNIE:

- BRAK DZIAŁANIA POLSKI NA FORUM ONZ WOBEC ŁAMANIA PRAW CZŁOWIEKA W TYBECIE
- „GDY POLITYKA ZACZYNA INGEROWAĆ W NASZĄ WOLNOŚĆ” – WYWIAD Z TYMONEM TYMAŃSKIM.
- PRZEKAŻ 1 PROCENT SWOJEGO PODATKU NA PROGRAM TYBETAŃSKI FUNDACJI INNA PRZESTRZEŃ
- KAMPANIA „SOLIDARNI Z TYBETEM”
- SKRÓT Z WYDARZEŃ W TYBECIE, STYCZEŃ/LUTY 2009

KALENDARIUM 2009

25 LUTEGO

Losar – Tybetański Nowy Rok, najważniejsze tybetańskie święto.

10 MARCA

Obchodzona na całym świecie 50. rocznica Tybetańskiego Powstania Narodowego. W tym roku dodatkowo pierwsza rocznica zeszlorocznych protestów, które były największą demonstracją tybetańskiego sprzeciwu od czasu powstania w 1959 roku. To także 20. rocznica krwawo stłumionych protestów z 1989 roku, w wyniku których Hu Jintao (obecny prezydent Chińskiej Republiki Ludowej) wprowadził w Lhasie stan wojenny.

25 KWIETNIA

Urodziny XI Panzenlamy, Genduna Czokji Nimy, drugiego po Dalajlamie przywódcy duchowego Tybetu. Prawie 14 lat temu Panzenlama porwany został przez chińskie władze i od tamtej pory przebywa w nieznanym miejscu. W tym roku kończy 20 lat.

4 CZERWCA

To nie tylko rocznica zwycięstwa Okrągłego Stołu i pierwszych wolnych wyborów w Polsce, ale także 20. rocznica stłumienia pokojowych protestów chińskich studentów na Placu Niebiańskiego Pokoju w Pekinie.

6 LIPCA

74. urodziny XIV Dalajlamy – Tenzina Gjaco.

1 PAŹDZIERNIKA

Komunistyczne władze w Pekinie świętować będą 60. rocznicę proklamowania Chińskiej Republiki Ludowej.

10 GRUDNIA

W Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka obchodząc będziemy 20. rocznicę nadania Jego Świątobliwości Dalajlamie Pokojowej Nagrody Nobla.

Więcej informacji na www.ratujTybet.org

BRAK DZIAŁANIA POLSKI na forum ONZ wobec łamania praw człowieka w Tybecie

9 lutego br. w Genewie Chińska Republika Ludowa po raz pierwszy prezentowała na forum ONZ raport z przestrzegania praw człowieka w ramach Przeglądu Powszechnego (Universal Periodic Review), nowego mechanizmu praw człowieka ONZ (powołanego w 2006 roku wraz z Radą Praw Człowieka). W ramach Przeglądu każde państwo będzie musiało co cztery lata złożyć raport, a następnie wdrożyć przyjęte rekomendacje.

W ramach obowiązujących procedur, swoje raporty dotyczące łamania praw człowieka w Chinach przedłożyły największe organizacje praw człowieka. Biuro Tybetu w Genewie przekazało ambasadorom państw zachodnich listę rekomendacji wydanych dotychczas w sprawie sytuacji w Tybecie przez Komitety oraz specjalnych sprawozdawców ONZ. 17 stycznia Fundacja Inna Przestrzeń wystosowała apel do Ministra Spraw Zagranicznych Radosława Sikorskiego, o zajęcie stanowiska w sprawie naruszeń praw człowieka w Tybecie w oparciu o rekomendacje ONZ, w tym m.in.:

- przeprowadzenie niezależnego dochodzenia w sprawie użycia siły wobec pokojowych uczestników protestów na terenach tybetańskich;
- przeprowadzenie niezależnego dochodzenia dotyczącego wszystkich oskarżeń o torturowanie i okrutne traktowanie;
- zapewnienie wszystkim osobom zatrzymanym i aresztowanym w wyniku wydarzeń na terenach tybetańskich w marcu 2008 pełnego dostępu do prawnika z własnego wyboru i do niezależnej opieki zdrowotnej, a także prawa do skargi niezagrożonego represjami;
- przeprowadzenie dochodzenia na okoliczność śmierci, w tym zgonów w więzieniach, osób uczestniczących w wydarzeniach na terenach tybetańskich w marcu 2008;
- umożliwienie niezależnym ekspertom osobistego kontaktu z Gendunem Czokji Nimą;
- zapewnienie Tybetańczykom swobody praktykowania własnej religii, a także możliwości wyboru przywódców religijnych.

Do apelu dołączyliśmy rekomendacje ONZ w sprawie sytuacji w Tybecie; zwróciliśmy się także o poparcie do Parlamentarnego Zespołu ds. Tybetu oraz Marszałka Senatu Bogdana Borusewicza.

Niestety, Polska nie skorzystała z przysługującego jej głosu, w odróżnieniu od państw takich jak Austria, Australia, Brazylia, Czechy, Kanada, Holandia, Szwajcaria, Meksyk, Wielka Brytania, Niemcy, Francja, Finlandia, Litwa, Nowa Zelandia, Argentyna, Portugalia, Szwecja, Węgry – które zabrały głos w sprawie łamania praw człowieka przez Chińską Republikę Ludową.

Według MSZ Polska wstrzymała się od głosu, ponieważ „w ramach nieformalnego systemu koordynacji unijnej uzgodniono wykaz państw, w stosunku do których UE zada pytania w czasie posiedzenia. Inne państwa zgłosiły gotowość zadania pytania Chinom i zadały je podczas posiedzenia”.

Natomiast według opinii prof. Romana Wieruszewskiego, wieloletniego członka Komisji Praw Człowieka ONZ, dla „Gazety Wyborczej”, „takie nieformalne uzgodnienia nie wykluczają możliwości zadawania pytań i zgłaszania uwag także przez inne kraje”. Według profesora „Polska mogła zgłosić chęć zajęcia się sprawozdaniem Chin – tak jak zgłosiła się do sprawozdania Rosji czy Kuby”.

W odpowiedzi na pytania zadane przez Ewę Siedlecką, dziennikarkę „Gazety Wyborczej”, MSZ informuje, że „w opinii MSZ najbardziej skuteczną metodą wpływania Polski na poprawę stanu przestrzegania praw człowieka w Chinach jest aktywny udział w regularnym dialogu UE z Chinami w sferze praw człowieka oraz w wypracowywaniu polityki europejskiej w tej dziedzinie wobec ChRL. Polscy eksperci oraz placówki w Pekinie i Brukseli biorą udział w stałym monitoringu przestrzegania praw człowieka, przygotowywaniu okresowych raportów, reagowaniu wobec chińskich władz w przypadkach naruszeń praw”.

Program Tybetański Fundacji Inna Przestrzeń zwrócił się zatem do MSZ z prośbą o przekazanie informacji na temat przygotowanych raportów oraz interwencji podjętych w przypadkach naruszeń praw w Tybecie, m.in. wprowadzenia kampanii „redukcji patriotycznej” i kampanii „mocnego uderzenia” w Tybecie oraz ostatniego przypadku śmierci 24-letniego Pemy Tsepaka, który zmarł 23 stycznia w wyniku brutalnego pobicia przez policję po tym, jak został zatrzymany za udział w proteście z tybetańską flagą.

Polska będzie miała okazję wykazać deklarowane poparcie dla praw człowieka w Chinach poprzez zajęcie stanowiska w sprawie „sytuacji praw człowieka wymagającej uwagi Rady” podczas posiedzenia Rady Praw Człowieka 16 marca br. lub poprzez poparcie zdecydowanego stanowiska Unii Europejskiej w tej sprawie.

Piotr Cykowski

foto: Tibet.net

Pema Tsepak, zginął mając 23 lata
na skutek obrażeń odniesionych podczas tortur w areszcie
23 stycznia 2009 r.

foto: Phayul.com

Lhundrup Tso, zginęła mając 16 lat
od strzału w tył głowy podczas demonstracji w Amdo Ngawa
16 marca 2008 r.

„Gdy polityka zaczyna INGEROWAĆ w naszą wolność”

Wywiad z Tymonem Tymańskim

Ratuj Tybet!: Dlaczego najnowsza płyta Tymański Yass Ensemble została zatytułowana „Free Tibet”?

Tymon Tymański: Możliwe, że Tybet już nigdy nie będzie wolny. W sprawie wolności Tybetu zgadzam się z J.Ś. Dalajlamą, który jest przeciwny wyzwoleńczej walce i bezsensownemu rozlewowi krwi. Z drugiej strony ta płyta to hołd dla kultury i religii Tybetu; tradycji, które nie zginą, dopóki istnieją ludzie, którzy praktykują Wadźrajanę, dzogchen czy bon. Wolny Tybet to przestrzeń praktyki duchowej, która przetrwa historyczne i karmiczne uwarunkowania.

RT!: Ta płyta to wyraz solidarności z Tybetańczykami?

TT: Jak najbardziej tak. My, Polacy, byliśmy dymami i ciemieni przez 125 lat zaborów i 44 lata komuny. To wszystko nie działo się bez naszej winy i zgody na tę sytuację – tak czy owak, o byciu obywatelem gorszej kategorii wiemy niewiele mniej niż Afroamerykanie. Kiedyś trudna sytuacja Tybetańczyków ulegnie poprawie – nic nie trwa wiecznie i wiecznie nie będzie trwało również imperium chińskie. Póki co, Tybetańczykom potrzebne jest poparcie. Poparcie, którego w trudnych chwilach zaborczej represji udzielano również i nam, Polakom.

RT!: Na blogu bojkotowałeś Olimpiadę w Pekinie – dlaczego?

TT: Sytuacja, w której zachodnie demokracje krytykowały chiński imperializm, a później bez żadnych problemów powłaziły Chińczykom do kieszeni, do dupy, wydała mi się ekstremalnie obtudna. Obnażyła ona głęboką interesowność współczesnego społeczeństwa Zachodu, przeżartego konformizmem i konsumpcjonizmem.

TYMON TYMAŃSKI, właściwie Ryszard Tymański – kompozytor, multiinstrumentalista, autor tekstów, felietonista, prozaik. Założyciel i lider albo członek zespołów Mitość (1988), Kury (1992), Czan, NRD, Tymon i Trupy, Masło, Poganie, The Users, Tymański Yass Ensemble, Tymon & The Transistors. Od 2006 r. współprowadzi „Losskot” – program o kulturze w TVP1. Jest buddystą.

RT!: Czy ktoś jeszcze z Twojego otoczenia artystycznego angażuje się w kwestię Tybetu?

TT: Robi to sporo moich buddyjskich przyjaciół. Głównie ludzie z warszawskich, poznańskich i gdańskich wspólnot. Gdy tylko możemy, wspomagamy ich koncertami itp.

RT!: Warto się angażować w kwestię Tybetu, który jest daleko od Polski? Są głosy, że raczej należy zająć się pomocą dla własnego kraju.

TT: Każdy robi to, co uważa za słuszne. Dla mnie najbliższe są te tradycje, które dotyczą mojego serca. Buddyzm, Qi Gong, karate – to moje tradycje. Uniwersalne, mądre i uduchowione tradycje, które przyjmę jako własne. W tych kwestiach odległość nie ma znaczenia. A propos pomocy mojemu krajowi – pomagam mu najlepiej, jak umiem. Nie uciekłem do Stanów czy do Anglii, mam swój mały wkład w kulturę pokomunistycznego dwudziestolecia. Mój buddyzm jest częścią tego wkładu.

RT!: Dlaczego zostałeś buddystą, co buddyzm wnosi do codziennego życia?

TT: Zostałem buddystą, bo buddyzm odpowiada na duchowe pytania, które mnie nurtują. Trudno o tym mówić w sposób zwięzły – można odpowiedzieć albo jednym zdaniem, albo w sporym szczególe. Przede wszystkim od zawsze miałem problem z chrześcijaństwem – problem z zaufaniem do Boga, który milczy i zaufaniem do praktyki, która nie jest jasna i nie znosi wątpliwości, dyskursywności oraz dialogu. Interesuje mnie to życie, praca z konfundującymi emocjami i karmą, a nie jakieś niedocieczone historyjki, dotyczące zaświatów i pozagrobowego happy endu. Wolę polegać na sobie, budować schronienie we własnym brzuchu, niż liczyć na coś, czego nie da się sprawdzić.

RT!: Czy wcześniej angażowałeś się w kwestie społeczne?

TT: Z rzadka – tak. Na przykład brałem udział w studenckim strajku na UG w roku 1988. Nie jestem jakimś wybitnym społecznikiem, ale w sytuacjach ekstremalnych – a takimi były polski stan wojenny z roku 1981 czy aneksja Tybetu przez Chiny w 1959 – czuję potrzebę wypowiedzenia się w artystyczny sposób na tematy polityczne. Ma to sens szczególnie wtedy, gdy czuję, że polityka zaczyna ingerować w naszą wolność.

RT!: Co będziesz robił 10 marca br. – w 50 rocznicę powstania w Tybecie?

TT: Wrz z zespołem Tymański Yass Ensemble będę grał charytatywny koncert w Gdyni.

Wywiad w oryginalnej wersji.

Przekaz
1%
na Tybet

PRZEKAŻ 1% swojego podatku na Program Tybetański Fundacji Inna Przestrzeń

Tybetańczycy, poświęcając własne życie, wciąż przekazują nam przesłanie niezwykłej odwagi i determinacji, a także przywiązania do tybetańskiej kultury – walcząc bez stosowania przemocy. Naszym zadaniem jest wzmacniać i przekazywać głos tych dzielnych kobiet i mężczyzn, aby dotarł do mediów, polityków, zwykłych ludzi.

Potrzebne dane: **Fundacja Inna Przestrzeń, KRS: 0000257224, Cel szczegółowy: TYBET**

Więcej informacji o tym, jak przekazać 1% podatku na Tybet, znajdziesz na naszej stronie:

www.ratujTybet.org/1_procent

KAMPANIA „Solidarni z Tybetem”

Wraz z początkiem roku rozpoczęliśmy kampanię naklejkową przygotowaną razem z CoffeeShop. Ideą akcji jest okazanie solidarności z narodem tybetańskim. Naklejkę najlepiej przykleić tak by zobaczyły ją jak najwięcej osób, np. z tyłu samochodu (naklejki są bezpieczne dla lakieru), na rowerze, skrzynce na listy, drzwiach, w oknie lub innym widocznym miejscu.

Partnerem akcji są Księgarnie PWN. Naklejki są już dostępne w każdej księgarni PWN w Polsce (Białystok, Gdańsk, Katowice, Kielce, Kraków, Łódź, Poznań, Szczecin, Warszawa, Wrocław). Dokładne adresy: www.naukowa24.pl, zakładka „kontakt”.

Można je też otrzymać bezpłatnie w różnych innych miejscach w całej Polsce, m.in. w Galerii BWA w Bielsku- Białej, Massolit Books i KTM Hana Gallery w Krakowie, Punkcie InfoCafe Stowarzyszenia Lepszy Świat w Poznaniu, kawiarniach: Lente, Tarbuk, Cykloza w Warszawie czy w klubie Mleczarnia we Wrocławiu. Wkrótce także w innych miastach!

Naklejkę możesz też dostać bezpośrednio do domu. Dowiedz się, skąd możesz odebrać naklejki lub jak je zamówić na www.ratujTybet.org!

Poszukujemy także sponsorów, np. drukarni, które chciałyby się włączyć w naszą akcję i wydrukować następny nakład naklejek.

Więcej informacji na stronie www.ratujTybet.org.

STYCZEŃ/LUTY 2009 Skrót z wydarzeń w Tybecie

- 6.01** Chiny rozpoczęły wypuszczanie więźniów, którzy odnieśli rany w wyniku tortur i pobic w więzieniu. Władze chińskie uciekają od odpowiedzialności za śmierć więźniów w celach.
- 9.01** 5 stycznia tybetański mężczyzna protestował przed siedzibą policji w Kardze. Po trzech minutach wykrzykiwania haseł wzywających do niepodległości Tybetu i rozrzucania ulotek, na których znajdowały się flagi modlitewne i flaga Tybetu, policja obezwładniła go i pobiła. Po tym proteście chińska policja zacieśniła kontrole nad Tybetańczykami.
- 14.01** Chiny wzmagają „edukację patriotyczną” w klasztorze Drepung: 42 mnichów zostało skazanych na karę pozbawienia wolności od 2 do 15 lat, a wielu innych pozostało niedołączyłymi z powodu ciężkich tortur po serii „edukacji patriotycznej”, podczas której mieli wyrzec się J.Ś. Dalajlamy.
- 16.01** Władze Tybetańskiego Regionu Autonomicznego Chin oskarżyły Dalajlamę XIV o sabotaż w celu spowolnienia rozwoju Tybetu. „Współczesny Tybet pozwala Tybetańczykom cieszyć się owocami reform i otwarcia oraz poczuciem, że są panami samych siebie” – powiedział szef Partii Komunistycznej w Tybecie – Zhang Qingli.
Chiński rząd oficjalnie oświadczył, że 50 rocznica Powstania Tybetańskiego i całkowitego przejścia władzy w tym kraju przez Chiny zostanie zamieniona na święto pod nazwą – „Dzień Wyzwolenia Chłopów Pańszczyźnianych”.
- 18.01** Wprowadzenie w Lhasie kampanii „mocne uderzenie”, w ramach której przeprowadzone zostały ataki na bloki mieszkalne, domy, pensjonaty i hotele, bary i kafejki internetowe. Zatrzymano 5766 osób i dokonano ich przestuchań. Oficjalny raport nie zawierał informacji o liczbie zatrzymanych ani wypuszczonych po najeździe
- 21.01** Dwie mniszki z klasztoru Ghema Draggo w Kardze zostały skazane przez Sąd Ludowy na 2 i pół oraz 2 lata więzienia za udział w proteście w okręgu Kardze z czerwca 2008 roku. Mniszki zainicjowały pokojowy protest wzywający do wolności, przestrzegania praw człowieka i rychłego powrotu Dalajlamy do Tybetu, podczas którego zostały zatrzymane.
Trzech Tybetańczyków sprzeciwiających się chińskim rządowi w TAR zostało pobitych i zatrzymanych przez policję.

- 23.01** Policja zakatowała 24-letniego Pemę Tsepaka, który 20 stycznia wraz z dwoma innymi Tybetańczykami protestował przeciwko chińskim rządowi w prefekturze Czamdo Tybetańskiego Regionu Autonomicznego. Mimo przewiezienia Pemy do szpitala, nie udało się go uratować.
- 28.01** Media chińskie informują o co najmniej 81 zatrzymanych w Lhasie podczas kampanii „mocnego uderzenia”.
- 31.01** Tybetańczyk przewodzący zeszłorocznym protestom w Ngaba został skazany na 4 lata więzienia przez sąd ludowy w okręgu Ngaba w Syczuanie. Został też ciężko pobity przez policję kolbami karabinów, w wyniku czego doznał poważnych obrażeń lewego oka, głowy i nóg.
- 11.02** Dziesięciu młodych mnichów skazano na kary od 2 do 15 lat więzienia za udział w zeszłorocznych protestach. Jeden z nich popełnił samobójstwo pozostawiając list, w którym bierze na siebie całą odpowiedzialność za protesty.
- 12.02** W związku z ubiegłorocznymi zamieszkami zatrzymanych zostało 950 osób. Może to oznaczać, że w Tybecie wciąż trwają procesy osób, które uczestniczyły w antychińskich zamieszkach.
Rząd ChRL oświadczył, że region tybetański „nigdy nie był niezależnym państwem” i znajdował się pod „faktyczną jurysdykcją” Chin od XIII wieku.
- 13.02** Podczas spotkania z dziennikarzami Dalajlama ocenił, że sytuacja w Tybecie jest bardzo napięta. Dodał, że gdyby doszło do kolejnych zamieszek, można spodziewać się nowej fali represji ze strony chińskich władz.
Ziemie na wschodzie Chin zamieszkałe przez liczną populację Tybetańczyków zostały uznane za niedostępne dla zagranicznych gości.
- 25.02** Losar – w tym roku nie było śpiewu, tańców i innych uroczystości. Zamiast nich Tybetańczycy w Tybecie i na emigracji modlili się w intencji Tybetańczyków, którzy zginęli z rąk chińskich sił bezpieczeństwa w 2008 r., złożyli im hołd milczenia i zapalili w domach i świątyniach lampki wotywnne.

Więcej informacji na www.ratujTybet.org/aktualnosci

Redakcja:
Piotr Cykowski, Zuzanna Olejniczak, Ewa Kozicka

© Fundacja Inna Przestrzeń
ul. Świeradowska 43/668, 02-662 Warszawa
www.przestrzen.art.pl
Kontakt: tybet@ratujTybet.org

Skład i łamanie: CoffeeShop

Ilustracja na okładce: © Kamerski www.3fala.art.pl
Grafitti wykonane przez polskich artystów w trakcie projektu „Dialog społeczny” w Dreźnie, w kwietniu 2008 r.

Publikacja wydana w ramach projektu „Dialog, Działanie, Prawa Człowieka w Tybecie”, realizowanego przy wsparciu udzielonym w ramach programu „Aktywny obywatel” przez Fundację im. Stefana Batorego. Treści publikacji nie muszą odpowiadać oficjalnemu stanowisku sponsora projektu. Informacje o akcjach i proponowanych działaniach mają charakter edukacyjny. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treści prezentowane przez cytowane źródła.

Fundacja Inna Przestrzeń jest członkiem International Tibet Support Network, międzynarodowej koalicji zrzeszającej różne organizacje na całym świecie, które jednomyślnie uznają Tybet za państwo okupowane i podejmują aktywne działania na rzecz zakończenia pogwałcenia praw człowieka w Tybecie oraz przywrócenia Tybetańczykom możliwości korzystania z uznanych międzynarodowych praw do decydowania o własnym statusie politycznym, ekonomicznym, społecznym, religijnym i kulturowym. www.tibetnetwork.org